
NEMZETKÖZI SZEMLE

Sebestyén Imre

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KONGRESSZUSA

A FŐ IRÁNYVONAL VÁLTOZATLAN

1985. március 25-étől 28-áig Budapesten megtartotta XIII. kongresszusát a Magyar Szocialista Munkáspárt. A magyar kommunisták legfelsőbb fórumának munkája több szempontból is igen jelentősnek ítéltető meg, nem hiába nyilvánult meg a korábbi kongresszusokhoz képest nagyobb nemzetközi érdeklődés a négynapos tanácskozás iránt.

Az alábbiakban ismertetjük a kongresszus munkáját, eredményeit, szólnunk a két kongresszus közötti időszak sikereiről, gondjairól, problémáiról a legfelsőbb pártforum értékelése alapján, kitérünk a kongresszus előtti vitára és a következő időszakra szóló feladatokra, ezenkívül beszámolunk a párt vezető szerveinek megválasztásáról, ami szintén nem mellékes a párt további fejlődése szempontjából.

A kongresszust megelőző széles körű vita

A csaknem egyéves előkészületi munkában több szakaszt különböztethetünk meg. Először, kevésbé látványosan, a politika és a tudomány belső műhelyeiben, íróasztaloknál, tanácskozásiasztaloknál, számítógépek termináljai előtt indult meg és lendült mozgásba, bontakozott ki a tapasztalatok összegyűjtése, a tények, adatok mérlegre tétele, a jövőt illetően pedig az esélyek, lehetőségek számításba vétele. Az ősztől nagyobb fordulatszámra kapcsolt a kongresszus előkészítése. A pártalap-szervezetek, a helyi és területi pártbizottságok meghatározták tennivalóik időrendjét és hozzáfogtak saját számvetésük elkészítéséhez. A következő lépésként az MSZMP Központi Bizottsága, miután kidolgozta, megvitatta és elfogadta, decemberben nyilvánosságra hozta a kongresszusi irányelveket, amelyeket azután megvitattak a pártcsoportok, közös állásfoglalást készítettek és fogadtak el róla a vezetőségválasztó párttaggyűlések, majd az üzemi-intézményi, a községi, a városi, a kerületi, a megyei pártértekezletek és a budapesti pártértekezlet. Ezekben a gyűléseken minden negyedik-ötödik kommunista elmondta, hogyan látja a

párt politikáját, annak megvalósulását, milyennek tartja az ország, a gazdaság, a társadalom helyzetét, miben látja a nehézségek megoldásának útját stb. A magyar párt Központi Bizottsága kikérte a legfontosabb állami szervezeteknek, a tömegszervezetek vezető testületeinek, a legfelsőbb társadalmi szervezeteknek a véleményét is, tehát a pártönkívüliek véleményét is, amelyet nemcsak az említett szervek közvetítettek, hanem a kommunisták is tolmácsolták környezetük meglátásait. A cél nyilvánvaló: a „politikacsinálás” ne kevesek privilégiuma legyen, milliók vegyenek részt a politikai irányvonal kidolgozásában, ne csak végrehajtásában.

Hangsúlyoznunk kell a vita nyíltságát, amely nemcsak az előkészületekre volt jellemző, hanem magára a kongresszusra is. Az irányelvekről folytatott vitában rámutattak a hibákra, gondokra, nehézségekre és a Központi Bizottságnak a határozatok végrehajtásáról és a párt feladatairól szóló beszámolója már valamelyest eltért az irányelvekben foglaltaktól. Az előkészületek folyamán felszínre jutó vitatott kérdések elhangzottak a kongresszuson is: mit sikerült elérni és mit nem és miért nem. Ezt egyébként tartalmazza a KB beszámolója, amelyben a vezető pártszerv számot adott arról, mi valósult meg a feladatokból.

Az MSZMP KB írásos beszámolója a XII. kongresszus határozatainak végrehajtásáról, a párt feladatairól

Az alábbiakban röviden ismertetjük a KB beszámolóját, amely Kádár Jánosnak a szóbeli kiegészítésével, valamint a Központi Ellenőrző Bizottság jelentésével és az ehhez kapcsolódó szóbeli kiegészítéssel együtt a kongresszusi vita alapját képezte.

A Központi Bizottság a XII. kongresszus óta végzett munkáról, a párt, az ország helyzetéről, a nemzetközi viszonyok alakulásáról, a párt és a társadalom előtt álló feladatokról szóló beszámolója kiemeli, hogy a kongresszus abban az időszakban ült össze, amikor a magyar nép felszabadulásának 40. évfordulóját ünnepli. A szovjet hadsereg győzelmi nyomán felszabadult Magyarország történelmében új szakasz kezdődött és a nép élni tudott a lehetőséggel, áll a beszámoló bevezető részében.

Az MSZMP leküzdötte a szocializmus építése kezdeti szakaszának torzulásait, hibáit, levonta a tanulságot, s a munkásosztály érdekeinek szolgálatára törekedve vált a társadalom vezető erejévé, folytatja a beszámoló.

A KB úgy ítéli meg, hogy a szocializmus építése a XII. kongresszuson megjelölt fő irányban halad.

A nemzetközi helyzetről, a külpolitikáról szóló részben a beszámoló hangsúlyozza, hogy a nemzetközi szintéren felerősödtek a kedvezőtlen irányzatok, ezért az USA szélsőséges köreit tette felelőssé, a fegyverkezési versengésért pedig a NATO-t hibáztatja.

A beszámoló egyebek között megállapítja, hogy a kedvezőtlen nem-

zetközi fejlemények ellenére nem alakult ki közvetlen háborús veszély, fennmaradt a szuperhatalmi és a tömbök közötti erőegyensúly, amely, szerinte, a világbéke legfőbb biztosítója.

Miután leszögezi, hogy a nemzetközi helyzet további romlásának megakadályozásában döntő szerepe van a szocialista országok békepolitikájának, felsorolja a Szovjetunió és a Varsói Szerződés enyhülést célzó kezdeményezéseit, amelyekre az USA és a NATO eddig nem adott pozitív választ.

A fejlődő országokról többek között megállapítja, hogy a nemzetközi erőviszonyok alakulását jelentősen befolyásolja küzdelmük a függetlenségért, ennek megszilárdításáért, a haladásért.

Az írásos beszámoló egyik hétsoros bekezdése az el nem kötelezett országok tevékenységét méltatja, s a mozgalom imperialistaellenes jellegét emelve ki megállapítja, hogy ezzel erősítette a nemzetközi élet pozitív irányzatait. A mozgalom az elmúlt években is határozottan követelte a nemzetközi feszültség csökkentését, a veszélyes világpolitikai irányzatok visszaszorítását, a nemzeti függetlenséghez és az önálló fejlődéshez való jog érvényesítését, az igazságos gazdasági világrend megteremtését.

Elismeréssel szólt a háborúellenes mozgalomról. Jelentősnek ítéli meg a genfi tárgyalásokat.

A KB javasolja a kongresszusnak, hogy erősítse meg az eddigi külpolitikai irányvonalat. A továbbiakban leszögezi, hogy Magyarország számára meghatározó jelentőségű a Szovjetunióval való együttműködés, s alapvető feladatnak tartja a Varsói Szerződés és a KGST keretében megvalósuló együttműködés erősítését, tökéletesítését.

A beszámoló ezt követően a belpolitikai helyzetet, a társadalmi és politikai viszonyok fejlődését taglalta és kedvezően értékelte. A magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatban síkraszáll jogaik minél teljesebb érvényesítéséért. Az elmúlt időszakban tovább javultak hagyományaik, sajátosságaik megőrzésének, anyanyelvük és kultúrájuk ápolásának lehetőségei. A nemzetiségeknek fontos szerepük van a magyarok és a szomszédos népek közötti barátság fejlesztésében. A beszámoló hangot ad annak az igénynek, hogy a szomszédos országok magyar nemzetiségű állampolgárai is ápolhassák anyanyelvüket, fejleszthessék nemzeti kultúrájukat.

A gazdasági építőmunkáról szólva a KB, elemezve az elmúlt évek eredményeit és gondjait, közli, hogy sikerült megőrizni a gazdaság stabilitását és az alapvető szociális vívmányokat.

Az ország kiadásai éveken át számottevően meghaladták a bevételeket és ez a gazdaság külső egyensúlyának romlását, jelentős adósságot idézett elő.

A KB beszámolója a továbbiakban ismerteti: a XII. kongresszuson kitűzött célt, hogy megvédjék a már elért életszínvonalat, nem tudták teljes mértékben megvalósítani. Az életkörülmények javítását szolgáló

kongresszusi feladatok megvalósultak. Sikerült fenntartani a vásárlóerő és az árualap egyensúlyát. Az ellátás kiegyensúlyozott volt. Az élet-színvonal szerény, de érzékelhető növelését irányozzák elő. A szociálpolitikával kapcsolatban a beszámoló fontosnak tartja a juttatási rendszer igazságosabbá tételét, hogy mérsékelje az indokolatlan társadalmi egyenlőtlenséget.

A párt helyzetéről és fejlődéséről szóló részben a beszámoló hangsúlyozza, hogy a párt kiállta az elmúlt évek nehéz próbáját. Fejlődött a párton belüli demokrácia. Fejlődtek továbbá a nemzetközi kapcsolatai is. Arra törekedett — közli többek között a beszámoló —, hogy azokkal a pártokkal is rendszeres maradjon az érintkezés, amelyek tőlük eltérő módon ítélik meg a kommunista mozgalomban vitatott kérdéseket. A párt felfogása szerint az ideológiai különbségek, ellentétek nem zárják ki az összefogást az emberiség előtt álló legfontosabb kérdések megoldásáért, áll egyebek között a KB terjedelmes, több mint 80 oldalas beszámolójában.

A kongresszusi vitáról

Az előterjesztett KB-beszámoló, KEB-jelentés és a szóbeli kiegészítések, az ezekről folytatott vita, valamint a kongresszusi határozat alapján megállapíthatjuk, hogy a fő politikai irányvonal változatlan. Nem érdektelen azonban kiemelni néhány olyan kérdést, amelyek hangsúlyozottabbak voltak a vitában, amelyek leginkább kidomborodtak, s amelyek utalnak arra is, hogy mi foglalkoztatja a pártot, a közvéleményt legjobban, melyek azok a célok, amelyeknek a legnagyobb fontosságot tulajdonítanak, melyek azok a problémák, amelyek megoldását sürgetőnek találják. Mindezekkel kapcsolatban idéünk majd egyes fontosabb felszólalásokból és az okmányokból is.

Természetesen a gazdasági problémák kerültek előtérbe és ehhez kapcsolódóan az életszínvonal és a szociális kérdések. Hangsúlyozott volt továbbá a további demokratizálódás igénye, s ide tartozik a problémák nyílt, bíráló megvitatása is.

A kongresszusi vitában elhangzott, hogy a gazdaság a kedvezőtlen külgazdasági körülmények ellenére is általában véve kedvezően fejlődött. Sikerült megteremteni az ország pénzügyi egyensúlyát, megőrizni a fizetőképességet, az életszínvonal megvédése viszont nem járt eredménnyel. Mivel a külső egyensúly javítása a nemzeti jövedelem kéthárom százalékát igényelte (az évi növekedménynél nagyobb hányadot), ezért a belföldi felhasználást csökkenteni kellett, ami döntően mérsékelte a beruházásokat. Az életszínvonal védelmére irányuló politika érvényesítésének eredményeként az életkörülmények javultak, de a reálbér 1980-hoz képest 6—7 százalékkal csökkent.

A gazdaság jelenlegi problémái jelentős mértékben a múlt évtizedei-

ben gyökereznek. Bár távolról sem lehet elmondani, hogy az eladóso-
dottságból származó nehézségek megoldódtak, jelentős eredménynek
könyvelték el, hogy mérsékelni tudták az adósságállományt.

Az utóbbi időben olyan vélemények is elhangzottak, hogy Magyar-
ország gazdasági kapcsolataiban felerősödött a nyugati orientáció. Ezt
azonban a kongresszusi szószékből cáfolták, hogy nem az utóbbi évek-
ben, hanem a hetvenes években adósodott el az ország, s a mostani
években csökkent az adósság, a pénzügyi egyensúly nem mostanában
bomlott meg, hanem most állították vissza, és a tőkésimportot nem
mostanában bővítették, hanem éppen most mérsékeltek.

Az áremelkedés kedvezőtlen társadalmi-gazdasági hatásai azt diktál-
ják — hangzott el a felszólalásokban —, hogy fokozatosan mérsékeljék
a drágulást, de inflációcsökkentő gazdaságpolitikával, ne mesterséges
úton.

A jövedelempolitikában érvényesíteni igyekeznek a mindenki képessé-
gei szerint és mindenki munkája szerint elvet. Továbbra is szükségesnek
neveztek a munkaidőn túl végzett tevékenységet, a kis vállalkozásokat.

Számos követelmény hangzott el a szociálpolitikával szemben, főként
az, hogy igazságosabb legyen, a szociális juttatásokat a rászorulóknak
kapják.

A felszólalók közül többen szóltak a nyugdíjasok és a pályakezdő
fiatalok nehézségeiről és hangsúlyozott volt az igény, hogy a lakosság
ezen kategóriáin segíteni kell.

Lázár György miniszterelnöknek, az MSZMP KB Politikai Bizottsága
tagjának beszédéből kiragadott gondolatokkal kerekíthetnénk ki a gazda-
sági kérdésekről elhangzott felszólalásokat. Kijelentette egyebek között,
hogy a legfőbb célok teljesültek, s ide sorolta a szocialista vívmányok
megőrzését, a külgazdasági egyensúly romlásának megállítását, az ados-
ságok csökkentését. Elmondta még, hogy a kedvezőtlen világgazdasági
folyamatok mellett a gyengeségeknek is szerepe van abban, hogy a
nemzeti jövedelem a tervezettnél kisebb mértékben nőtt. Két dolgot,
szerinte, nem kerülhettek el. Az egyik az árak, a tervezettnél nagyobb
mértékű növelése, a másik pedig a beruházások visszaszorításából szár-
mazik és abban jut kifejezésre, hogy a fejlesztési célok egy részének
megvalósításáról le kellett mondani. Kiemelte, hogy a gazdaságban
szemléleti megújulásra, több tudásra és korszerűbb munkamódszere
van szükség.

A felszólalásokban az intenzív gazdálkodás fejlesztését sürgették.

A demokrácia további fejlesztésének szükségességére is igen nagy hang-
súlyt fektettek a kongresszuson. Ezt elvileg és politikailag egyaránt
szükségesnek neveztek. Igyekeznek majd a továbbiakban is nagyobb
figyelmet szentelni azokra a lehetőségekre, amelyek a tanácsok, az üze-
mek, az intézmények önállóságában rejlenek. A demokrácia további
kibontakoztatásához segítséget nyújtanak majd az új vállalatvezetési
formák, állapították meg. Ezek növelik a helyi kollektíva szavának

súlyát. A demokrácia szélesítésének útján a politika fontos próbája lesz az új választási rendszer érvényesítése is.

Szükséges és lehetséges, hogy a dolgozók százezreinek, millióinak beleszólása legyen a kérdések eldöntésébe, a végrehajtás ellenőrzésébe, saját sorsuk intézésébe, mondta például Kádár János vitaindító beszédében.

A szocializmust nem lehet kottából építeni. — A Magyar Szocialista Munkáspárt azon kommunista pártok közé tartozik, amelyek levonták a tanulságot a történelmi tapasztalatokból, tanultak a múlt hibáin, és irányvételével azon van, hogy a múltban előforduló torzulások ne ismétlődjenek meg. Ezen a kongresszuson is nyíltan szembenézett az utóbbi 40 évben jelentkező visszasságokkal. Elhangzott például a párt első emberének szájából is, hogy a szocializmust nem lehet kottából építeni.

Minden pártnak országa sajátosságos feltételeinek figyelembevételével kell tevékenykednie. A módszerek eltérőek lehetnek, a szocializmus építésének számos útjáról beszélhetünk. Persze ez nem jelenti az egymás tapasztalataitól való elzárkózást, mert az eltérő utak, a módszerek sokasága csak gazdagítja, erősíti a szocializmusért folytatott küzdelmet.

„Pártunkat szilárd elvek és nem dogmák vezérlik.” — Ez egy másik mondat, amelyet fontosnak tartottunk kiragadni a kongresszus vitájából. Utal arra is, hogy az MSZMP mind rugalmasabb párttá válik, amely állandóan kész a megújulásra, az új, korunk diktálta megoldások felkutatására a célok megvalósítása érdekében. A múlt hibáin okulva nem rendeli a célok alá az embert, az emberi sorsokat, mert nincsen olyan magasztos cél, amely szentesíti a nem emberséges eszközöket.

Kádár János, a KB-beszámolót betervezve szóbeli kiegészítésében egyebek között kijelentette, hogy az MSZMP-t szilárd elvek, nem pedig dogmák vezérlik, s arra törekszik, hogy a fejlődés új problémáira is megtalálja a helyes, szocialista választ, hiszen az élet gyorsan halad, a társadalom fejlettebb fokán új kérdések jelentkeznek, amelyekre az évtizedekkel vagy akár a tíz-húsz évvel ezelőtt adott válasz már nem felel meg tökéletesen, ezért folyamatosan meg kell újítani a politikát.

Egy másik fontos momentum, hogy a párt az egész néppel szövetséget keres „Velünk, aki nincs ellenünk” jelszóval.

Kádár erről a következőket mondta: „Államunk alapja a munkáspárti szövetség, amelyhez hozzátartozik az értelmiséggel kötött szövetség is. De létezik a kommunisták és a pártonkívüliek, a különböző világnézetű emberek — nem hívők és a hívők — szövetsége is, mindazoké, akik egyetértenek az alapvető nemzeti célokkal, a szocialista társadalom építésével és készek annak megvalósítására. Ez a szövetség pártunk politikájának rendkívül fontos eleme.”

A kongresszusi vita összefoglalásakor nem törekedtünk a teljességre, lehetetlen szólni mindazokról a kérdésekről, amelyekről a bevezető beszédek, a több mint félszáz beszámoló, a több koreferátum és a vitaössze-

foglaló szolt. Csupán néhány, véleményünk szerint, fontosabb kérdést említettünk.

A vita befejeztével elfogadták a Központi Bizottság beszámolóját, a Központi Ellenőrző Bizottság jelentését és a kongresszus határozatát, majd megválasztották a párt vezető szerveit.

Főtitkár és főtitkárhelyettes

A magyar párt élén továbbra is Kádár János maradt. Megszűnt azonban a Központi Bizottság első titkári tisztsége, és bevezették a párt főtitkári és főtitkárhelyettesi tisztségét. A kelet-európai szocialista országokban csak a Szovjetunióban és Romániában van főtitkár, azzal a különbséggel, hogy a Szovjet KP esetében a párt első embere a Központi Bizottság főtitkára, a Román KP-nál pedig a párté. Magyarországon Kádár János az MSZMP főtitkára lett. A főtitkárhelyettesi tisztség ez ideig nem volt egyetlen kelet-európai szocialista országban sem.

Mi a célja ennek a módosításnak? Feltehetően csupán formai változás azzal a szándékkal is, hogy az idős pártvezető válláról levegyék a mindennapi munka terheinek egy részét.

A kongresszus zárt ülésén megválasztotta a 105 tagú Központi Bizottságot (mintegy harminc új tag) és a 27 tagú Központi Ellenőrző Bizottságot.

Az új összetételű Központi Bizottság első ülésén a Politikai Bizottság tagjainak a következőket választotta meg: Aczél György, Gáspár Sándor, Grósz Károly, Havasi Ferenc, Hámori Csaba, Kádár János, Lázár György, Losonczy Pál, Maróthy László, Németh Károly, Óvári Miklós, Sarlós István és Szabó István. (Három új tagja van. Ezek: Grósz, Hámori és Szabó.)

A Központi Bizottság titkárságának tagjai a következők: Kádár János főtitkár, Németh Károly főtitkárhelyettes, a KB titkárai pedig: Berecz János, Havasi Ferenc, Horváth István, Óvári Miklós, Pál Lénárd és Szűrös Mátyás.

*

Mindent összegezve megállapíthatjuk, hogy az MSZMP XIII. kongresszusa megerősítette a mostani fő irányvonalat, amelyen a párt igyekezett lépést tartani a valóság szüntelen változásaival, igyekezett állandóan megújulni és a problémákkal nyíltan szembenézni.